

Стороженко О. О.,

студентка 5 курсу, групи ЮІ – 151м

Юридичного факультету СХУ ім. В. Даля.

Науковий керівник: к. ю. н., доц. Арсентьєва О. С.

НАРОДНА МУДРІСТЬ ГОВОРИТЬ «МІЙ ДІМ – МОЯ ФОРТЕЦЯ».

Але не кожен може з упевненістю вважати свій будинок фортецею, а своїх рідних, близьких – гарантом власної безпеки. Приблизно половина населення України страждають від насильства в сім'ї впродовж свого життя, проте багато людей страждають від насильства у дитячому віці. У ст. 52 Конституції України зазначено: «...діти рівні у своїх правах. ...Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідується законом...»[1].

Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р., стверджує: «Усі люди народжуються вільними, і рівними в своїй гідності і правах» (ст. 1). Право людини на життя, її недоторканність, заборона будь-якого насильства проголошуються Декларацією фундаментальними (ст. 5) [2].

Насильство в сім'ї - будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю[3].

Закон розрізняє чотири види домашнього насильства: 1) Фізичне насильство в сім'ї — це навмисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень одного члена сім'ї іншим, яке може призвести чи призвело до порушення нормального стану фізичного чи психічного здоров'я або навіть до смерті постраждалого, а також до приниження його честі та гідності; 2) Сексуальне насильство в сім'ї — це примушування до небажаних статевих стосунків у родині, а також сексуальні дії щодо неповнолітнього члена сім'ї; 3) Психологічне насильство в сім'ї — це насильство, пов'язане з тиском одного члена сім'ї на психіку іншого через навмисні словесні образи або погрози, переслідування, залякування, які доводять постраждалого до стану емоційної невпевненості, втрати здатності захистити себе і можуть заподіяти або заподіяли шкоду психічному здоров'ю; 4) Економічне насильство в сім'ї — це навмисні дії одного члена сім'ї щодо іншого, спрямовані на те, щоб позбавити постраждалого житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які він має

законне право. Такі дії можуть заподіяти шкоду фізичному чи психічному здоров'ю, або навіть призвести до смерті постраждалого[4].

Згідно опитування, проведеного компанією GfK Ukraine на замовлення «Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні» - спільного проекту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН в Україні, 44% населення України потерпали від насильства в сім'ї протягом свого життя, причому 30% зазнавали насильства у дитячому віці. А близько половини тих, хто зазнавав насильства в дитячому віці, стикалися з ним і в дорослому житті [5].

Частіше від насильства потерпають жінки та діти. Через відчуття сорому, яким супроводжуються будь-які види домашнього насильства, а також певні традиції жінки стримуються повідомляти про акти насильства щодо них. Відтак зменшується кількість зареєстрованих фактів подібних злочинів, ускладнюється процедура захисту жінок. Для жінок - жертв сімейного насильства характерні: почуття страху, тривожність, відзначається наявність низької самооцінки, невпевненості в собі, залежності від чоловіка.

Насильство в сім'ї спрямоване проти жінки, має й руйнівний вплив на фізичний, моральний, психологічний стан дітей. Діти також можуть бути втягнуті в насильство різними шляхами. Діти тільки інколи звертаються по допомогу за межами своєї сім'ї. Існує велика ймовірність, що дитина, яка спостерігала за насильством в родині, може переносити цей негативний досвід у власне доросле життя. До набутих рис характеру дитини, яка потерпала від насильства, можуть бути віднесені знижена самооцінка, невпевненість, несформовані вольові якості, потреби. Часто у дітей, які страждають від насильства, спостерігається підвищена тривожність, страх, що породжує агресію, замкнутість, боязкість.

Насильство в сім'ї є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини. В більшості випадків прояви насильства супроводжуються агресією та жорстокою поведінкою. Такі дії приводять до негативного фізичного, психологічного та соціального стану здоров'я постраждалої людини, членів цієї родини.

На сьогоднішній день українська судова практика має невеликий досвід успішної роботи щодо вирішення проблеми насильства у сім'ї, оскільки юридичні процедури можуть відноситися як до цивільного, так і до кримінального права, що вносить розбіжності при розгляді конкретної справи, в якою було вчинено насильство. Існуючі правові норми ускладнюють процедуру доказу наявності фактів насильства та скоєння таких злочинів щодо жертви.

За насильство в сім'ї чинним законодавством передбачено адміністративну, кримінальну та цивільно-правову відповідальність. Згідно зі ст. 173.2 Кодексу України про адміністративні правопорушення: «Вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї» тягнуть за собою громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин або адміністративний арешт на строк до семи діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, - тягнуть за собою громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб[6].

Особлива увага акцентується кримінальним законодавством щодо порушення прав дітей та вчинення відносно них насильницьких дій з боку батьків. Кримінальну відповідальність передбачено за втягнення батьками неповнолітніх у злочинну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми. За вчинення легких тілесних ушкоджень при прояві насильства в сім'ї настає кримінальна відповідальність згідно з ст. 125 Кримінального кодексу України. Частина 2 статті 155 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, вчинені батьком, матір'ю або особою, що їх замінює. Також, санкція ст. 156 Кримінального Кодексу України визначає відповідальність за вчинення щодо малолітньої особи розпусних дій батьком, матір'ю або особою що їх замінює. Кримінальною відповідальністю переслідуються і інші злочини, вчинені при прояві насильства в сім'ї [7].

Якщо дії особи, яка вчинила насильство, підпадають під ознаки злочину або адміністративного правопорушення, то разом з притягненням правопорушника до кримінальної або адміністративної відповідальності, до нього можуть бути застосовані заходи цивільно-правової відповідальності.

Протидія насильству в сім'ї має визнаватись важливою справою суспільного значення. Її вирішення має бути не тільки закріплено на державному рівні, але й

передбачати широке залучення громадськості. На нашу думку, важливою є фактична допомога жертвам насильства; робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї; освітня робота для працівників соціальних служб, які мають контакти з жертвами насильства; розповсюдження відомостей, та фактів про стан сімейного насильства, для запобігання і зміни ставлення людей до цього питання. Необхідно удосконалити чинне законодавство шляхом розширення кола прав жертв сімейного насильства та реальних механізмів їх забезпечення, сприяти розвитку реабілітаційних програм для жертв насильства, центрів довіри. Саме ці заходи ми вважаємо дієвими з огляду на запобігання сімейному насильству, що є одним з найбільших порушень прав людини – права на життя та фізичну та психологічну недоторканість. Безпека та рівне ставлення до жінок, дітей, які є непорушними засадами прав людини, мають стати основними умовами і мінімальними стандартами для всіх країн, зокрема для України, яка прагне стати гідним членом ЄС.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. -№ 30. - Ст. 141
2. [Загальна декларація прав людини](#) ООН; Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948 // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Закон України « Про попередження насильства в сім'ї» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 10. - Ст.70
4. Громадська програма запобігання насильству в сім'ї. – Проект «Гармонія», Львів, 2004 – 95с.
5. Здійснення спеціальних заходів з попередження насильства в сім'ї [Електронний ресурс]: <http://sarata.just.odessa.gov.ua/474-zdysnennya-specalnih-zahodv-z-poperedzhennya-nasilstva-v-smyi.html>
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (станом на 26.11.2015р.)
7. Кримінальний кодекс України // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (станом на 26.11.2015р.)